

УДК 347.121.2

А. С. ШАЛИГАНОВА,*ад'юнкт**Харківського національного університету внутрішніх справ*

ЩОДО ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ТА ЗМІСТУ ПРАВА НА ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Визначено правову природу та розкрито зміст особистого немайнового права фізичної особи на гендерну ідентичність; надано оригінальне визначення гендерної ідентичності як немайнового блага; сформульовано дефініцію права на гендерну ідентичність.

Стать є однією з найважливіших характеристик, що індивідуалізує особу [1, с. 160] та визначає її правовий статус. Донедавна вважалося, що стать визначається при народженні, а законодавчою позицією держав було заперечення можливості зміни в правовому статусі особи у зв'язку з корекцією статевої належності [2, с. 103].

На сьогодні традиційне розуміння статі втрачає свою актуальність, на зміну йому приходять «статеве різноманіття, що відкрилося науковому світу в результаті емансипації сексологічних знань» [3, с. 18]. Розвиток медицини та біології, який зробив технічно можливою зміну біологічної статі шляхом гормонального лікування та хірургічної операції, перехід від гендерної до трансгендерної теорії у сучасному філософському дискурсі [4], визнання на міжнародному рівні і закріплення у національному законодавстві можливості зміни (корекції) особою статевої належності (Рекомендація ПАРЄ «Про становище транссексуалів»; ст. 51 Основ законодавства України про охорону здоров'я та, нарешті, загальна лібералізація соціальних поглядів, відмова від старих стереотипів стає поштовхом до обґрунтування нового права особи – права на гендерну ідентичність.

Варто зазначити, що дане право прямо не передбачене законодавством України, проте перелік особистих немайнових прав, які встановлені Конституцією, Цивільним кодексом (далі – ЦК) України та іншим законодавством, не є вичерпним (ч. 3 ст. 270 ЦК України). Дослідження права на гендерну ідентичність також не можна назвати даниною науковій традиції, попри те що питання, пов'язані, зокрема, зі зміною статі людини, дійсно належать до проблемних у юриспруденції. У той час як зарубіжна юридична думка приділяє величезну увагу питанням так званої біоетики [5], проблемам співвідношення права, моралі та меди-

цини [6], обґрунтовує право на сексуальну ідентичність [1, с. 103–122], вітчизняні та російські вчені роблять у цьому напрямку лише перші кроки. Так, правовому регулюванню зміни статевої належності в Україні присвячена праця О. О. Пунди [7]. Аналогічні питання в Росії досліджувалися Д. І. Степановим [8; 9], М. М. Малєїною [10], С. С. Шевчук [11], Ю. О. Тарасенком [12]. У контексті теорії «соматичних» прав людини право на зміну статі розглядалось В. І. Круссом [13] та іншими вченими у межах дискусії щодо можливості впровадження нової категорії прав [14].

Тож **метою** даної статті є визначення правової природи та розкриття змісту особистого немайнового права фізичної особи на гендерну ідентичність. Згідно із зазначеною метою необхідно вирішити наступні основні завдання: довести можливість застосування запропонованої термінології до відповідних правовідносин; визначити поняття гендерної ідентичності як немайнового блага; сформулювати оригінальну дефініцію особистого немайнового права на гендерну ідентичність.

Як відомо, юридична мова вимагає однозначності використовуваних термінів. Дуже часто правова наука використовує поняття, запозичені з інших галузей знання, модифікує їх. Згодом вони набувають суворого юридичного значення, часом змінюючи навіть своє первинне значення.

Так, термін «гендер» (англ. *gender* від лат. *gens* – рід) був уведений у науковий обіг сексологом Дж. Мані у ході досліджень соціальних ролей маргінальних груп (трансвеститів, транссексуалів) у сучасному суспільстві. У суспільних науках (соціології, антропології) поняття «гендер» вживається у значенні «соціальна стать», під якою розуміють соціально детерміновані ідентичності, ролі та сфери діяльності чоловіків і жінок, що залежать не від біологічної статі, а від соціальної організації суспільства [15].

Під терміном «гендерна ідентичність» у психології розуміють ототожнення себе з певною статтю, ставлення до себе як до представника певної статі, освоєння відповідних їй форм поведінки і формування особистісних характеристик [16]. Також гендерна ідентичність розглядається як аспект самосвідомості, що описує переживання людиною себе як представника певної статі [17, с. 28]. У звіті за результатами дослідження «Ситуація трансгендерів в Україні», проведеному у 2010 р. громадською організацією «Інсайт», надається наступне визначення гендерної ідентичності: «Гендерна ідентичність – глибоке усвідомлення тією чи іншою особою внутрішніх та індивідуальних особливостей гендерної приналежності, що може як збігатися, так і не збігатися зі статтю за народженням, включаючи індивідуальне відчуття свого тіла та інші прояви гендера (тобто «гендерне самовираження»), такі, як одяг, мова й манера поведінки» [18, с. 3].

Незважаючи на досить неоднозначне розуміння терміна «гендерна ідентичність» серед науковців, більшість сходиться в тому, що гендерна ідентичність має системний характер – вона пов'язана не лише з біологічною статтю особи, а й з культурою, інститутами соціалізації [19, с. 156].

Беручи до уваги етимологічний динамізм терміна «гендерна ідентичність», а також те, що у вітчизняній юридичній науці він досі не використовувався, вважаємо, що даний термін може бути використаний для позначення «права на гендерну ідентичність» як права особи на самовизначення себе представником певної статі. Необхідно конкретизувати змісту даного поняття, враховуючи те, що в юридичній інтерпретації термін «гендерна ідентичність» набуває власного значення в цілях правового регулювання.

З юридичної точки зору гендерну ідентичність можна розглядати як благо, об'єкт відповідного особистого немайнового права, що характеризується наступними складовими:

1) самовизначення особи як представника певної статі;

2) гендерне самовираження через так звані соціальні манери статі (ім'я, зовнішність, манера поведінки, одяг, аксесуари тощо), що створює цілісне сприйняття особи як представника відповідної статі.

Звідси під гендерною ідентичністю як немайновим благом фізичної особи пропонуємо розуміти поєднання біологічних та соціально-психологічних особливостей фізичної особи,

пов'язаних із її статтю, котрі є основою для самовизначення як представника тієї чи іншої статі та у процесі цього самовизначення особистості об'єктивуються в певні зовнішні прояви.

Щодо гендерної ідентичності як особистого немайнового блага виникають відповідні правові відносини, основу яких становлять відносини з приводу зміни статі. Для досліджень у галузі юриспруденції, на думку М. М. Малєїної, дане питання має два аспекти: зміна біологічної статі та зміна соціальної статі [10, с. 50]. Так, розвиток медицини зробив технічно можливою зміну біологічної статі. Перша операція зі зміни статі в СРСР була зроблена у 1970 р. у Ризі в НДІ травматології та ортопедії. На Заході офіційні дані про подібну операцію були оприлюднені у 1952 р., коли американець Дж. Йоргансен змінив чоловічу стать на жіночу [20, с. 70]. На сьогодні подібні операції проводяться в Україні та за кордоном. Так, згідно з ч. 1 ст. 51 Основ законодавства України про охорону здоров'я на прохання пацієнта відповідно до медико-біологічних і соціально-психологічних показань, які встановлюються Міністерством охорони здоров'я України, йому може бути проведено шляхом медичного втручання в акредитованих закладах охорони здоров'я зміну (корекцію) його статевої належності. Таким чином, сьогодні можна говорити про законодавчо закріплене право фізичної особи на зміну (корекцію) біологічної статі, котре, у свою чергу, пропонуємо розглядати як один з елементів права на гендерну ідентичність.

Проте зміна статі виражається в зміні не лише фізичних даних, але й свідомості людини, її світогляду, у зміні соціальної ролі у суспільстві, сім'ї, що ззовні проявляється у зміні так званих соціальних манер статі (імені, зовнішності, манери поведінки тощо). Одночасно змінюється і ставлення суспільства до особи. У даному випадку мова йде про зміну соціальної статі. Право на зміну соціальної статі пропонуємо розглядати як другий елемент права на гендерну ідентичність.

Варто зазначити, що обидва аспекти даної проблеми – зміна біологічної статі та зміна соціальної статі – на практиці не завжди є взаємопов'язаними. Так, особа може змінити соціальну стать, не змінюючи при цьому своєї біологічної статі. Наприклад, так звані трансвестити (від італ. *travestire* – перевдягати), тобто особи, які виявляють бажання носити одяг протилежної статі (поряд із терміном «трансвестизм» використовується також поняття *cross-dressing*) [21, с. 10], змінюють зовнішність,

манеру поведінки відповідно до своєї гендерної ідентичності, не піддаючись при цьому хірургічній операції зі зміни статі, та й у фізіологічному плані залишаються представниками протилежної до їх нової соціальної ролі статі.

Особи, які визначають себе представниками протилежної статі, змінюючи зовнішні прояви статевої належності (соціальні манери статі), але при цьому відмовляючись від хірургічної операції, обстоюють думку, що люди народжуються без статі та розвивають свою гендерну ідентичність упродовж життя, у тому числі під впливом соціуму [22]. На сьогодні під впливом подібних ідей приймаються закони, які закріплюють право людини вимагати ставлення до себе як до представника тієї статі, з якою вона себе ідентифікує, у випадках, коли існує невідповідність між біологічною та психологічною статтю особи. Так, у 2007 р. в Іспанії був прийнятий закон, що регулює реєстрацію виправлення запису про стать особи, відповідно до якого особа може змінити ім'я та стать в офіційних документах, якщо первинний запис про стать не відповідає її гендерній ідентичності, не піддаючись при цьому хірургічній операції зі зміни статі. Підставою внесення таких змін відповідно до ст. 4 вказаного Закону є діагностування в особи гендерної дисфорії, тобто стану, коли людина не може прийняти свій гендерний статус чоловіка чи жінки і відчуває гостру незадоволеність ним, а також відсутність психологічної патології, яка може виявлятися через бажання змінити стать, що підтверджується лікарським наглядом протягом двох років.

Подібний закон у 2009 р. був прийнятий і в Уругваї, згідно з яким кожна людина має право на вільний розвиток особистості, конструювання та асоціацію себе з будь-якою статтю, незалежно від статі біологічної, генетичної, анатомічної, морфологічної, гормональної [23].

На сьогодні в Україні, відповідно до ч. 1 ст. 295 ЦК України, фізична особа, яка досягла 16-ти років, має право на власний розсуд змінити своє прізвище та (або) власне ім'я. Тобто особа, гендерна ідентичність якої не відповідає первинному запису про стать в документах, має змогу змінити своє прізвище та ім'я відповідно до статі, з якою вона себе ідентифікує. Що стосується по батькові, то законом встановлений вичерпний перелік підстав його зміни: 1) у разі, коли батько фізичної особи, яка досягла чотирнадцяти років, змінив своє власне ім'я або відомості про нього як батька дитини виключені з актового запису про її народження

(ч. 3 ст. 295 ЦК України); 2) у випадку усиновлення особи, визнання усиновлення недійсним або його скасування відповідно до закону (ч. 4 ст. 295 ЦК України). Відповідно до п. 17 Положення про паспорт громадянина України для обміну паспорта у зв'язку зі зміною прізвища, імені чи по батькові або встановленням розбіжностей у записах подаються документи, що підтверджують ці обставини. Так, документом, на підставі якого можуть бути змінені відомості про стать, є медичне свідоцтво про зміну (корекцію) статевої належності (ч. 2 ст. 51 Основ законодавства України про охорону здоров'я), яке відповідно до п. 13 Порядку обстеження осіб, які потребують зміни (корекції) статевої належності видається після проведення хірургічної корекції. Таким чином, на сьогодні особа, гендерна ідентичність якої не відповідає відомостям про стать в офіційних документах, не піддаючись хірургічній операції, може змінити ім'я та прізвище, при цьому по батькові та запис у графі «стать особи» залишаться без змін. Отже, на практиці можлива ситуація, коли особа, яка обміняла паспорт, буде «Іриною Петровичем Івановою, чоловіком» [18, с. 34–35].

Таким чином, незважаючи на закріплення в ст. 23 Конституції України права людини на вільний розвиток своєї особистості, на сьогодні вітчизняний законодавець не дає відповіді на трансгендерність як соціальну реальність, ігноруючи впровадження механізмів реалізації особою права на зміну соціальної статі.

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що всередині права на гендерну ідентичність можна виділити такі дві частини:

1) право на зміну (корекцію) біологічної статі;

2) право на зміну соціальної статі.

З огляду на це право на гендерну ідентичність необхідно розглядати як особисте немайнове право фізичної особи, котрому властива подвійна природа, яка визначається тим, що перша частина даного права – право на зміну (корекцію) біологічної статі – має чітко виражений характер забезпечення природного існування фізичної особи, а друга частина – право на зміну соціальної статі – забезпечує соціальне буття особи.

Щодо визначення місця права особи на зміну (корекцію) біологічної статі в системі особистих немайнових прав фізичних осіб, то це право, на нашу думку, має бути віднесено до елемента права на здоров'я. О. О. Пунда висловлює іншу думку з цього приводу та робить

висновок, що право на зміну (корекцію) статі належить до групи репродуктивно-генетичних прав особи, що є внутрішньою складовою особистого немайнового права на життя [7, с. 256]. Таку позицію автор обґрунтовує тим, що особа, яка змінює (корегує) статеву належність, позбавляється в результаті проведення такого медичного втручання можливості мати власних дітей. У зазначеному контексті право на зміну (корекцію) статі схоже, на думку О. О. Пунди, на право особи на стерилізацію.

Варто зазначити, що на сьогодні в науці не існує загальноприйнятого підходу до визначення змісту права на життя та єдиного розуміння поняття та місця репродуктивних прав. У сучасній українській цивілістичній науці сформувалися два підходи до визначення змісту права на життя: класичний та легітимний. Основною розбіжністю між поглядами прибічників класичного та легітимного підходів, на думку В. Ю. Євко, є питання щодо включення до змісту права на життя права на медичну стерилізацію, права на штучне переривання вагітності, права на проведення щодо особи лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій [24, с. 313]. Так, прибічники класичного підходу вважають, що ці права виходять за межі права на життя [25, с. 7; 26, с. 322], інші – навпаки, що вони є невід'ємною складовою права на життя [27, с. 109].

Віднесення нами права на зміну (корекцію) біологічної статі до однієї з правомочностей права на здоров'я ґрунтується на наступному:

1. Немайновим благом, що виступає об'єктом права на зміну (корекцію) біологічної статі, є таке благо, як здоров'я, а не життя фізичної особи. Так, згідно з п. 2 Медико-біологічних і соціально-психологічних показань для зміни (корекції) статевої належності основною підставою для проведення хірургічної операції зі зміни статі є наявність стійко сформованої трансформації статевої самосвідомості, підтвердженої при клінічному психіатричному обстеженні діагнозом «Транссексуалізм». Таким чином, благо здоров'я фізичної особи з даним діагнозом забезпечується шляхом використання методів хірургічного лікування.

2. Особа, яка змінює (корегує) статеву належність, позбавляється в результаті проведення такого медичного втручання можливості мати власних дітей. Проте право на зміну (корекцію) біологічної статі в жодному випадку не можна прирівнювати до права особи на стерилізацію, адже неможливість мати дітей у даному випадку є побічним ефектом даної хірур-

гічної операції, а не є вільним вибором особи своєї поведінки, яка впливає на стан її репродуктивного здоров'я. На сьогодні це є об'єктивною реальністю, іншого методу лікування транссексуалізму поки що не існує.

Друга правомочність права на гендерну ідентичність – право на зміну соціальної статі – має чітко виражений соціальний характер, а отже, належить до групи особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. На думку Н. Х. Бузарової, «у сфері персоніфікації суб'єкта-людини, виділенні його із множини інших людей стать є одним з елементів права на індивідуальність, на індивідуальний образ» [1, с. 160]. Західна юридична доктрина питання щодо зміни статі, як біологічної, так і соціальної, розглядає в межах конструкції *personal identity*, тобто індивідуальності фізичної особи як немайнового блага. Так, на думку Дж. Маршалл, яка, аналізуючи практику застосування Європейським судом з прав людини ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод доходить висновку, що прецедентне право в галузі сексуальної ідентичності ілюструє перетворення Судом ст. 8 «Право на повагу до приватного життя» на право на індивідуальність [2, с. 104].

Як і будь-яке інше особисте немайнове право, право на гендерну ідентичність має певний зміст, що полягає у низці можливостей людини, пов'язаних із самовизначенням її як представника тієї чи іншої статі. На нашу думку, право на гендерну ідентичність складається з правомочностей на власні дії: мати гендерну ідентичність, відповідно до власної гендерної ідентичності вирішувати питання щодо зміни біологічної та (або) соціальної статі. Проте водночас до змісту цього права входять правомочності вимагати від усіх інших учасників правовідносин не порушувати дане право шляхом його незаконного обмеження чи ставлення до особи всупереч її гендерній ідентичності. У випадках порушення права на гендерну ідентичність особа має право вимагати його захисту.

Отже, під **правом на гендерну ідентичність** пропонуємо розуміти *надану особі міру можливої поведінки, що полягає в можливості самовизначення як представника певної статі, учинення певних дій відповідно до власної гендерної ідентичності щодо зміни біологічної та (або) соціальної статі, а також у можливості управомоченої особи вимагати від інших утримуватися від дій, які порушують це право.*

Список використаної літератури

1. Бузарова Н. Х. Средства индивидуализации граждан в Российском гражданском праве : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Нина Хасановна Бузарова. – Краснодар, 2007. – 222 с.
2. Marshall J. Personal freedom through human rights law: autonomy, identity, and integrity under the European Convention on Human Rights / by Jill Marshall. – Leiden, Boston : Martinus Nijhoff Publishers, 2009. – 233 p.
3. Гредновская Е. В. Кризис гендерной идентичности: дискурсы и практики (социально-философский аспект анализа) : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филос. наук : спец. 09.00.11 «Социальная философия» / Елена Васильевна Гредновская. – Екатеринбург, 2007. – 25 с.
4. Приходько О. О. Від гендерної до трансгендерної теорії у західному філософському дискурсі / О. О. Приходько // Наукові записки Харківського університету Повітряних Сил. Соціальна філософія, психологія. – Х. : ХУПС, 2008. – Вип. 1 (30). – С. 153–159.
5. Menikoff J. Law and bioethics: an introduction / ed. by Jerry Menikoff. – Washington, D.C. : Georgetown University Press, 2001. – 494 p.
6. Wellman C. Medical law and moral rights / by Carl Wellman. – Dordrecht, The Netherlands : Springer, 2005. – 215 p.
7. Пунда О. О. Правове регулювання зміни статевої належності у законодавстві України / О. О. Пунда // Держава і право. – 2004. – Вип. 23. – С. 252–256.
8. Степанов Д. И. Правовые проблемы, связанные с изменением пола человека (Начало) / Д. И. Степанов // Законодательство. – 2000. – № 10. – С. 81–85.
9. Степанов Д. И. Правовые проблемы, связанные с изменением пола человека (Окончание) / Д. И. Степанов // Законодательство. – 2000. – № 11. – С. 73–79.
10. Малина М. Н. Изменение биологического и социального пола: перспективы развития законодательства / М. Н. Малеина // Журнал российского права. – 2002. – № 9. – С. 52–59.
11. Шевчук С. С. Личные неимущественные права граждан в сфере медицинских услуг по гражданскому законодательству России : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 / Светлана Степановна Шевчук. – Ростов н/Д, 2005. – С. 365–371.
12. Тарасенко Ю. А. Перемена пола: возможна ли «реорганизация» личности человека? / Ю. А. Тарасенко // Законодательство. – 2007. – № 11. – С. 80–84.
13. Крусс В. И. Личностные («соматические») права человека в конституционном и философско-правовом измерении: к постановке проблемы / В. И. Крусс // Государство и право. – 2000. – № 10. – С. 43–50.
14. Лаврик М. А. К теории соматических прав человека / М. А. Лаврик // Сибирский юридический вестник. – 2005. – № 3. – С. 16–26.
15. Степанова Л. Г. Гендер [Электронный ресурс] / Л. Г. Степанова // Современная сексология : энциклопедия / общ. ред. В. А. Доморацкого. – Минск, 2008. – Режим доступа: <http://mycoach.at.tut.by/termin.html>.
16. Бендас Т. В. Гендерные исследования лидерства / Т. В. Бендас // Вопросы психологии. – 2000. – № 1. – С. 87–95.
17. Клецина И. С. Гендерная социализация : учеб. пособие / И. С. Клецина. – СПб. : Изд-во СПбГУ, 1998. – 228 с.
18. Ситуация трансгендеров в Украине: отчет по исследованию [Электронный ресурс]. – Киев, 2010. – 56 с. – Режим доступа: http://insight-ukraine.org.ua/media/TRP_report.pdf.
19. Великанова Л. П. Мультиполярный подход в типологии гендерной идентичности / Л. П. Великанова. – Известия КГТУ. – 2008. – № 13. – С. 156–160.
20. Горина А. А. Ограничения прав лиц, изменивших половую принадлежность / А. А. Горина // Российская юстиция. – 2007. – № 1. – С. 70–71.
21. Benjamin H. The Transsexual Phenomenon [Электронный ресурс] / by Harry Benjamin, M.D. – Copyright of the electronic edition by. – Düsseldorf : Symposium Publishing, 1999. – 156 p. – Режим доступа: <http://www.mut23.de/texte/Harry%20Benjamin%20-%20The%20Transsexual%20Phenomenon.pdf>.
22. Карла Антонелли – активистка и актриса [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.transgender.pl/Chitat/Stati_i_sovety/Znamenitye_transseksualy/Karla_Antonelli_aktivistka_i_aktrisa.aspx.
23. Uruguay approves sex change bill [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/8304123.stm>.
24. Євко В. Ю. Співвідношення права на життя та репродуктивних прав фізичної особи / В. Ю. Євко // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право». Спеціальний випуск. – 2010. – № 929. – С. 311–314.
25. Соловйов А. В. Право людини на життя: цивільно-правові аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / А. В. Соловйов. – Л., 2004. – 17 с.
26. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту) : монографія / Р. О. Стефанчук. – К. : КНТ, 2008. – 625 с.

27. Федюк Л. В. Право на життя в цивільному законодавстві / Л. В. Федюк // Право України. – 2004. – № 9. – С. 107–109.

Надійшла до редколегії 19.05.2011

ШАЛЫГАНОВА А. С. КАСАТЕЛЬНО ПРАВОВОЙ ПРИРОДЫ И СОДЕРЖАНИЯ ПРАВА НА ГЕНДЕРНУЮ ИДЕНТИЧНОСТЬ

Определена правовая природа и раскрыто содержание личного неимущественного права лица на гендерную идентичность; дано оригинальное определение гендерной идентичности как неимущественного блага; сформулирована дефиниция права на гендерную идентичность.

SHALYGANOVA A. CONCERNING THE LEGAL NATURE AND THE CONTENT OF THE RIGHT TO GENDER IDENTITY

The legal nature and the content of the personal non-property right to gender identity are defined; the original definition of gender identity as a non-property benefit is given; the definition of the right to gender identity is formulated.

УДК 347.23

А. С. САВЧЕНКО,

здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ОБ'ЄКТИ НЕЗАВЕРШЕНОГО БУДІВНИЦТВА

Досліджено підстави виникнення права власності на об'єкти незавершеного будівництва, а також визначено матеріально-правовий ефект, який настає в результаті практичної реалізації інституту незавершеного будівництва.

Об'єкти незавершеного будівництва та юридичні питання, пов'язані з їх правовим становищем, виникненням та переданням прав на них, і досі залишаються предметом постійної уваги юридичної науки та практики, які намагаються унормувати відносини, що виникають з приводу об'єктів, будівництво яких не було завершено. Інтерес до них зумовлений передусім тим, що при вкладанні інвесторами коштів у завершення будівництва значно економиться час порівняно із зведенням об'єкта нерухомості від самого початку. У цьому разі відсутня тривала у часі процедура оформлення документів на будівництво, а тому інвестор набагато швидше отримує добудовану нерухомість.

Серед багатьох питань, пов'язаних з об'єктами незавершеного будівництва, особливу теоретичну актуальність та практичну значущість мають питання щодо підстав виникнення права власності на зазначені об'єкти будівництва.

На даний час у вітчизняній юридичній літературі відсутні наукові праці, безпосередньо присвячені підставам виникнення права власності на зазначені об'єкти будівництва. В науці зазначений об'єкт досліджений переважно в контексті його правової природи [1, с. 51–57].

У зв'язку з цим вважаємо за необхідне дослідити всі законодавчі передумови та підстави, які є необхідними для виникнення права власності на незавершені об'єкти нерухомості. Крім того, необхідно визначити матеріально-правовий ефект, який настає в результаті практичної реалізації інституту незавершеного будівництва.

З огляду на сучасний стан системи державної реєстрації прав на нерухоме майно та правочинів про об'єкт будівництва як про об'єкт права власності можна говорити лише в контексті реєстрації цього права в установленому законом порядку. Проте ми пропонуємо розглянути поставлене завдання з точки зору потенційних можливостей суб'єктів, які претендують на статус власника незавершеного об'єкта будівництва.

У чинному законодавстві України існує складна конструкція набуття права власності на об'єкт незавершеного будівництва. З одного боку, все доволі просто: так, згідно з ч. 4 ст. 374 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [2] власник земельної ділянки має право використовувати її на свій розсуд відповідно до її цільового призначення, а відповідно